

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

SERIES 2: 74 - SIMANIM AND SEGULOT OU ISRAEL CENTER - SUMMER 2023

A] A TIME OF SEGULOT

A1] SIMANIM ON ROSH HASHANA

1. דברים שנוהגים לאכול בליל ר"ה

א יהא אדם רגיל לאכול בר"ה רוביא דהיינו תלתן, כרתני, סילקא, תמרני, קרא. וכשיאכל רוביא יאמר: יה"ר שירבו זכויותינו; כרתני, יכרתו שונאינו; סילקא, יסתלקו אויבינו; תמרני, יתמו שונאינו; קרא, יקרע גזר דינו ויקראו לפניך זכויותינו. הגה: ויש נוהגין לאכול תפוח מתוק צדצש ואומרים: תתחדש עלינו שנה מתוקה וכן נוהגין. ויש אוכלים רמונים ואומרים: נרצה זכויות כרמון; ונוהגין לאכול צמר שמן וכל מיני מתיקה

ב אוכלים ראש כבש לומר: נהיה לראש ולא לזנב, וזכר לאילו של יצחק. הגה: יש מדקדקים שלא לאכול אגוזים שאגוז בגימטריא חטא ... והולכין אל הכתר לומר פסוק (מייכה ז:יט) וְתִשְׁלֶיךָ צִמְלֹת יַם כְּל־חֲטָאוֹתָם וְגו' ...

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפג

The Shulchan Aruch records a minhag for the night of Rosh Hashana to eat symbolic foods and recite prayers with them which focus on the symbolism of the food or the double meaning of its name.

2. (א) ... וה"ה מה שנקרא בלשונות אחרים לשון רציה יאכל כל מדינה ומדינה כלשונה. (ה) ... והנה כל אלו העניינים עושין הכל לסימן טוב ...

משנה ברורה סימן תקפג

The Mishna Berura explains that this is a good 'siman' and recommends adding to the list, based on the local language.¹

A2] KAPAROT ON EREV YOM KIPPUR

3. מונטפשליר. לחכם רבי יעקב בר מכיר. כתב מר כי ראית מה שהשבתי אני בענין הכפרה שעושין לערבי בערבי יום הכפורי ושאסרתי אני. והנאך ואתה מוסיף עוד לומר שקרוב לומר שהשחיטה פסולה שזה כמו שוחט לשם חטאתו. אני מצאתי מנהג זה פשוט בעירנו עם שאר דברים שהיו נוהגין כיוצא בזה. שהיו שוחטין תרנגול זקן לכפרה על הנער היולד וחותכים ראשו ותולים הראש בנוצתו בפתח הבית עם שומים. והבלים הרבה שנראו בעיני כדרכי האמורי ודחקתי על זה הרבה. ובחסד עליון נשמעו דברי ולא נשאר מכל זה ומכיוצא באלו בעירנו מאומה. אף על פי ששמעתי מפי אנשים הגונים מאד מאשכנז היושבים עמנו בבית המדרש שכל רבני ארצם עושין כן ערבי יום הכפורים ושוחטין לכפרה אווזין ותרגולין. גם שמעתי כי נשאל לרבינו האי גאון ז"ל ואמר שכן נהגו. ועם כל זה מנעתי המנהג הזה מעירנו. ומכל מקום אינו רואה לפסול השחיטה ...

שו"ת הרשב"א חלק א סימן שצה

The Rashba was one of the fiercest opponents of kaparot on Erev Yom Kippur and was very pleased² to have been able to eradicate the custom from Barcelona, even though he accepts that it was an accepted custom in Ashkenazi lands.³

4. ... ובתשובת הגאונים מלאתי: שעושין חוללות מכפות תמרים וממלאין אותם עפר וזבל צהמה. ועשרים ושנים או חמישה עשר יום לפני ראש השנה עושין כל אחד ואחד לשם כל קטן וקטנה שבצית וזורעים לתוכן פול המלרי או קיטנית ... ולומה. ובערב ראש השנה נוטל כל אחד שלו ומחזירו סביבות ראשו שצעה פעמים ואומר: 'זה תחת זה, זה חליפתי, זה תמורתני' ומשליכו לנהר.

רש"י שבת פא:

1. Hence the minhag of some to eat bananas - from the French bonne année, or lettuce raisins and celery - for 'let us have a raise in salary!'

2. He is particularly grateful that his community actually listened to him. The job of a community of Rabbi was never easy!

3. As we saw above, the Mechaber in Shulchan Aruch follows the psak of the Rashba and tried to prevent kaparot. However, the Rema in Poland upholds the minhag.

Rashi brings an account of a custom of 'vegetarian kaparot' whereby each person planted a seedling before Rosh Hashana on behalf of each child in the home. On Erev Rosh Hashana they would wave them around their heads, say the nusach of kaparot and then throw them into the river (an early version of Tashlich?)

5. מנהג כפרות בערב יום כפור, ובו סעיף אחד.

א מה שנוהגים לעשות כפרה בערב יום כיפורים לשחוט תרנגול על כל בן זכר ולומר עליו פסוקים, יש למנוע המנהג. הגה: ויש מהגאונים שכתבו מנהג זה וכן כתבו אותו רבים מן האחרונים. וכן נוהגין בכל מדינות אלו ואין לשנות, כי הוא מנהג ותיקין. ונוהגין ליקח תרנגול זכר לזכר, ולנקבה לוקחין תרנגולת, ולוקחין למעוברת צ' תרנגולים אולי תלד זכר. וזוהרין בתרנגולים לבנים על דרך שנאמר (ישעיהו א:יח) אִם-יִהְיֶה חֶטְאֵיִךְ כְּשֶׁנֶסֶךְ יִלְבָּשׁוּ. ונהגו ליתן הכפרות לעניים או לפדותן במזמון שנותנים לעניים ... ויש להסמיך שחיטת הכפרות מיד לאחר שהחזירו עליו. וסמך ידיו עליו דמות הקרבן. וזרקין בני מעיהם על הגגות או בחצר, מקום שהטופות יכולין לקחת משם.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תרה

The Shulchan Aruch records the minhag of Kaparot on Erev Yom Kippur, involving the symbolic shechting of chickens. Although the Mechaber is unhappy with the minhag and recommends that it be stopped, the Rema upholds it as an ancient custom.

A3] SHADOWS ON THE NIGHT OF HOSHANA RABBA

6. כתבו הראשונים ז"ל שיש סימן כלל הלבנה כליל הושענא רבה מה שיקרה לו או לקרוביו באותה השנה. ויש מי שכתב שאין לדקדק כזה כדי שלא ליתרע מזליה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על צוריו. ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות כנ"ל

שולחן ערוך אורח חיים הלכות לולב סימן תרסד

For Hoshana Rabba, the Rema records a minhag to examine one's shadow by the light of the moon to tell what will happen in the coming year. He is concerned however that the masses will not understand its proper meaning and rules that it is preferable not to get into such matters and to remain 'tamim' when it comes to predicting the future!

7. ואבודרהס [עמוד רחל] כתב דיש שכורכין צסדין ויולאין ללל הלבנה ופושטין מעליהן הסדין וגשארין ערומים ופושטין איצריהם ואצבעותיהן, אם מלא את לילו שלם טוב הוא. ואם יחסר לו ראשו בנפשו הוא. ואם יחסר לו אחד מאצבעות ידיו סימן לאחד מן קרוביו. ויד ימין סימן לבניו הזכרים, ויד שמאל סימן לנקבות. וזה הפירוש (במדבר יד:ט) קָרָ לָלֶם מַעֲלֵיהֶם. וזה הלל מיירי צבואה דצבואה, כי כל אי אפשר שלא יהא. מיהו סיים שם שאין ראוי לנהוג מנהג זה. גם צרוקח שם האריך צזה דשדים מאוין אלל לל הלבנה.

אליה רבה סימן תרסד

The mefarshim explain that this custom involved walking outside at night wearing only a sheet and then removing the sheet to examine the shadow of one's naked body. If the head was missing, this meant that one would not survive the year c.v. If limbs were missing, this predicted bad things for relatives!

8. ובאמת חלילה לעם בני ישראל להביט על עניינים כאלו! וברגע אחד כששב בתשובה נתהפך מרע לטוב ואין לנו רק לישא עינינו אל אבינו שבשמים

ערוך השולחן אורח חיים סימן תרסד סעיף יא

The Aruch Hashulchan (19C Lithuania) writes that such a practice is absolutely prohibited!! The way to improve our future is teshuva and ma'asim tovim!

B] SUPERSTITION - NICHUSH AND ME'ONEN

B1] NICHUSH, ME'ONEN AND TEMIMUT - DEFINITIONS

9. לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעונו.

ויקרא יט:כו ורש"י שם

The Torah prohibits 'nichush' - superstition; and 'me'onen' - involvement in astrology and belief in auspicious times.

4. The lighter shadow formed when there is a double shadow. The Gemara in Gitin 66a states that demons do not have a double shadow.

10. תנו רבנן: מעונן ... רבי עקיבא אומר: זה המחשב עתים ושעות, ואומר: היום יפה לצאת, למחר יפה ליקח, לימודי ערבי שביעיות חיטין יפות, עיקורי קטניות מהיות רעות. תנו רבנן: מנחש - זה האומר פתו נפלה מפיו מקלו נפלה מידו. בנו קורא לו מאחרי. עורב קורא לו, צבי הפסיקו בדרך, נחש מימינו ושוועל משמאלו. אל תתחיל בי, שחרית הוא, ראש חודש הוא, מוצאי שבת הוא. תנו רבנן: לא תנחשו ולא תעוננו - כגון אלו המנחשים בחולדה בעופות ובדגים.

סנהדרין סה:

Chazal define me'onen as believing in lucky or unlucky times, and acting on that belief. Nichush is divining meaning and predicting the future based on unrelated and random occurrences - such as a animals crossing ones path etc.

11. תמים תהיה עם ה' אלהיך (רש"י) - התהלך עמו בתמימות ותלפה לו ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיצא עליך קבל בתמימות וזו תהיה עמו ולחלקו

דברים יח:יג ורש"י שם

There is a separate positive mitzvah to be 'tamim' - straightforward and simple - with God. Rashi defines this mitzva as relying on God to bring whatever He thinks fit and not to try and second-guess the future.

B2] WHY ARE THEY PROHIBITED? RAMBAN - SPIRITUAL FORCES

12. ... דע והצן צעיני הכשפים, כי הצורא יתצרך כאשר צרא הכל מאין עשה העליונים מנהיגי התחתונים אשר למטה מהן. ונתן כח הארץ וכל אשר עליה צכוכים וצמזלות לפי הנהגתם ומצטט בהם כאשר הוא מנוסה בחכמת האילטוגנינות. ועשה עוד על הכוכבים והמזלות מנהיגים מלאכים ושרים שהם נפש להם. והנה הנהגתם מעת היותם עד לעולם ועד גזירת עליונים אשר שם להם ...

רמב"ן דברים יח:ט

The Ramban understands clearly there there is REAL power to the occult forces ...

13. (יג) וטעם תמים תהיה עם ה' אלהיך - שנייחד לצבנו אליו לצדו. ונאמין שהוא לצדו עושה כל וכו' היודע אמתת כל עתיד. וממנו לצדו נדרוש העתידות, מנציחו או מאנשי חסידיו - לנוי לומר אורים ותומים. ולא נדרוש מהצרי שמים ולא מזולתם. ולא נצטח שיצאו דצריהם על כל פנים. אצל אס נשמע דבר מהם נאמר הכל צדי שמים כי הוא אלהי האלהים, עליון על הכל, היכול בכל משנה מערכות הכוכבים והמזלות כרלנו מפר אותות צדים וקוסמים יהולל. ונאמין שכל הצאות תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו. ולפיכך אחר אזהרת שאלת העתידות מקום ודורש צעד החיים אל המתים אמר שתהיה תמים עם השם בכל אלה. ולא תירא ממגיד עתיד אצל מנציחו נדרוש ואליו תשמע ...

רמב"ן דברים יח:ט

... but that we should not be seeking information from negative sources, rather from kochot hatahara - prophecy and Urim Vetumim. If we DO hear troubling things from these negative sources however, we should take them seriously and turn to God in prayer to overturn any decree, since He is omnipotent to do so.

B3] WHY ARE THEY PROHIBITED? RAMBAM - TOTAL NONSENSE

14. ט: אסור לעונן אע"פ שלא עשה מעשה אלא הודיע אותן הכוזבים שהכסילים מדמין שהן דברי אמת ודברי חכמים. וכל העושה מפני האצטגנינות וכיון מלאכתו או הליכתו באותו העת שקבעו הוברי שמים הרי זה לוקה שנאמר לא תעוננו ... טז: ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן. ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן ... כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבם שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אין אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ... אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל ...

רמב"ם הלכות עבודת כוכבים פרק יא הלכה ח,ט,טז

The Rambam rules that astrology, magic, nichush, me'onen etc are nonsense and the prohibition in the Torah is to stop Jews from involvement in such foolishness! Temimut is 'temimut hada'at' - clarity of thought to reject such nonsense.

15. מנהג פשוט שכותבים על המזוזה מבחוץ כנגד הריוח שבין פרשה לפרשה 'שד-י' ואין בזה הפסד לפי שהוא מבחוץ. אבל אלו שכותבין מבפנים שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות - הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעולם הבא! שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקדוש ברוך הוא ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם.

רמב"ם הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ה הלכה ד

Even worse is someone who takes a real mitzva - here mezuzah - and converts it into a senseless superstition! Not only is this a prohibition of nichush, but it also undermines the meaning of mitzvot.

C] DARCHEI HA'EMORI

16. לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם כי הרס תהרסם ושבר תשבר מצבתיהם.

שמות כג:כד

In addition to the prohibition of idolatry, the Torah adds a prohibition against acting in the way those nations act.

17. **ולא מדרכי האמורי - אינה מדרכי האמורי לחוש ללא תעשה כמעשיהם** (שמות כג)

רש"י עבודה זרה יא.

Rashi identifies this verse as the source for the issur of 'darchei ha'emori'.

18. אילו דברים מדרכי האמורי - המספר קומי, והעושה בלרית, והמגבה לגודגדון, והמגוררת בנה בין המתים, והקושר מטוטלת על יריכו, וחוט אדום על אצבעו, והמונה ומשליך צרורות לים או לנהר - הרי זה מדרכי האמורי.

תוספתא שבת פרק ו הלכה א

The Tosefta (in Chapters 7 & 8 of Shabbat) brings a long list of practices which are prohibited as 'darchei ha'emori' - including various superstitious practices of the non-Jewish nations.⁵

19. ... בתוספתא דשבת מונה כל מה שהיתה קבלה ביד חכמים שהיו מחוקותיהם ואין להוסיף עליהם ואינם מסברא כי אם בקבלה.

ספר יראים סימן שיג [דפוס ישן - פח]

The Yereim rules that the list of Darchei Emori in the Tosefta is exhaustive and any other practices which are not listed there will not be a halachic problem.

20. אביי ורבה דאמרי תרוייהו: כל דבר שיש בו משום רפואה - אין בו משום דרכי האמורי.

שבת סז.

The Gemara rules that any practice which is 'for healing' will not be prohibited as Darchei Emori. What are the parameters of 'healing' in this regard?

21. In order that we may keep far from all kinds of witchcraft, we are warned not to adopt any of the practices of the idolators, even such as are connected with agriculture, the keeping of cattle, and similar work. [The Law prohibits] everything that the idolators, according to their doctrine, and contrary to reason, consider as being useful and acting in the manner of certain mysterious forces. Our Sages call such acts 'the ways of the Amorite'; they are kinds of witchcraft, because they are not arrived at by reason, but are similar to the performances of witchcraft Our Sages say distinctly, 'whatever is used as medicine' does not come under the law of 'the ways of the Amorite' for they hold that only such cures as are recommended by reason are permitted, and other cures are prohibited.

It is not inconsistent that a nail of the gallows and the tooth of a fox have been permitted to be used as cures for these things have been considered in those days as facts established by experiment. They served as cures, in the same manner as the hanging of the peony over a person subject to epileptic fits, or the application of a dog's refuse to the swellings of the throat, and of the vapors of vinegar and marcasite to the swelling of hard tumors. For the Law permits as medicine everything that has been verified by experiment, although it cannot be explained by analogy. ...

Rambam Moreh Nevuchim 3:37

The Rambam writes 'for healing' means things which are based on reason or have been shown to work (at least to the satisfaction of normal people) even if it not entirely rational!

22. מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו. ורבי מתיא בן חרש מתיר.

משנה יומא פרק ח משנה ו'

The Mishna brings a machloket on what remedies are permitted if someone is bitten by a rabid dog (clearly a life-threatening situation). There was a folk remedy at the time that someone who had been bitten should be fed the liver of the dog that bit them (which is clearly treif!). The Tana Kama rules that, notwithstanding the life-threatening condition, the sick person may NOT be fed the liver. However, R. Mattia rules that they may!

5. Including wearing a red thread to ward off evil spirits.

23. אין הלכה כר' מתיב צן חרש שהתיר להאכיל את האדם ציוס לוס כפור יותרת כזד שלכלז שוטה אס נשך, מפני שאינו מועיל אלא דרך סגולה. וחכמים אומרים אין עוזרין על מזבח אלא צרפוי כלזד שהוא דבר צרור שהגיון והנסיון הפשוט מחייבים אותו. אצל הריפוי צסגולות לא לפי שענינם חלוש לא יחייבוו והגיון ונסיונו רחוק, והיא טענה מן הטוען צב. וזה כלל גדול - דעבו!

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת יומא פרק ח

The Rambam rules that the halacha does not follow R. Mattia since a sick person may only eat non-kosher food if the cure is medically and logically proven. Segulot are, according to the Rambam, illogical, unproven and simply satisfy a psychological need of the person who believes in them. They do NOT justify eating treif, even to heal the seriously sick!

24. עוד יש לי מקום עיון בדברי הרב ז"ל שכתב אמרו בפ"ל כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי. רוצה בזה כל מה שיגזרהו העיון הטבעי הוא מותר וזולתו אסור ע"כ. ואני שואל כמסתפק בדברי הרב ז"ל - מהו הדבר שיקראוהו הרב ז"ל שיגזרהו העיון הטבעי? אם מה שיגזרהו עיון חכמי' שחברו ספרים בטבע כאריסטו וגאלינוס וחבריה' שחברו ספרים בטבע הסמים והמסעדים המועילים לפי עיונם, וכל מה שלא השיג עיונם הוא בכלל איסור דרכי האמורי! לפי שעיון חכמים אלו שהשתדלו בחכמת הטבע כולל כל מה שאפשר להיות פעל כל בעל טבע בטבעו! ואצל עיון חכמים אלו יפסק מאפשרות העיון הטבעי?

זה באמת מה שלא יקבלהו השכל! כי באמת הדברים הפועלים בסגולה אין פעולתם בפלא מהם אלא בטבע מסוגל. רצוני לומר טבע לא ישיגנו עיון החכמים. ואולי אפילו החכם שבחכמים לרוב העלם הטבע ההוא מכלל המין האנושי מצד שהוא אדם. כסגלת האבן השואבת שהברזל קופץ עליה. ויותר מזה מורגל ביורדי הים באניות תוחבין מחט בחתיכת עץ צף על פני המים ומראין לו אבן וישוט על פני המים עד שיפנה אל פני הסדן ושם ינות. ולא ישיג עיון טבע זה כל חכם שבחכמים אלו של חכמת הטבע! ואם כן אף כל המינין בעלי הסגולות בטבע הם פועלים כסמים והמסעדים ואין בהם משום דרכי האמורי כמו שאין בדברים המפורסמים המועילים לפי העיון הטבעי של אלו החכמים ... וא"כ למה נאסור מה שיאמרוהו מצד הטבע המסוגל? ושמה יגזרהו עיון החכם ע"ה ואף על פי שלא יגזרהו עיון אחד מאלו חכמי הטבע.

שו"ת הרשב"א חלק א סימן תיג

The Rashba questions the Rambam's exclusivity (elitism?) on the issue of medicine and is not prepared to accept that only conventional medicine (in that time Galen) is acceptable in halacha, and that anything else would be prohibited as Darchei HaEmori! He gives space to non-conventional medicine and urges humility on the part of doctors to accept that not everything which actually works is fully understood by classical medicine. One of the examples he gives of something that clearly works, but which no one (in the 13C) understood, is magnetism and the compass!

25. אין הולכין בחוקות העובדי כוכבים הגה: אלא יהא מוזלל מהם צמלצושו וצשאר מעשיו. וכל זה אינו אסור אלא צדצר שנהגו צו העוצדי כוכבים לשום פריאות, כגון שנהגו ללבוש מלבושים אדומים ... או צדצר שנהגו למנהג ולחוק ואין טעם צדצר דאיכא למיחש ציה משום דרכי האמורי ויש צו שמן עבודת כוכבים מאצותיהם. אצל דבר שנהגו לתועלת - כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא מומחה יש לו מלבוש מיוחד שניכר צו שהוא רופא אומן - מותר ללבושו ... (מהרי"ק שורש פ"ח)

שו"ע יו"ד קעח סעיף א

The Rema rules like Maharik that the prohibition of Darchei Emori applies to any non-Jewish customs or practices which are either: (i) rooted in idolatry; or (ii) expressions of immodesty; or (iii) entirely irrational (in which case we assume that they probably had an idolatrous origin)⁶. However non-Jewish secular customs or practices which have a rational basis are permitted.⁷

26. א: אין שואלים בחוים בכוכבים ולא בגורלות. הגה: משום שנאמר: תמים תהיה עם ה' אלהיך (דברים יח:יג) דאסור לשאלו צקוסמים ומנחשים ומכשפים.
ב נהגו שאין מתחילין בב' ובד' ואין נושאים נשים אלא במילוי הלבנה. הגה: ולכן נהגו ג"כ להתחיל ללמוד צר"ח, כי אף על פי שאין ניחוש יש סימן. צמה שאדם יודע שהוא כנגד המזל, לא יעשה ולא יסמוך על הכס, אלא שאין לחקור אחר זה משום תמים תהיה (דברים יח:יג) (תשובת רמב"ן).

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מעונן ומכשף סימן קעט סעיף ב

The Shulchan Aruch rules a clear prohibition on seeking astrological advice. The Rema however rules in accordance with he Ramban that a negative astrological prediction must be taken seriously. Notwithstanding the concerns for Darchei Emori, the Shulchan Aruch rules that we are allowed to schedule certain events in the calendar as a siman tov - eg marriages in the first half of the month. He also raises the issue of mazal⁸.

6. In ancient world, where so much was mysterious, religious beliefs were not expected to make sense! As such, irrational practices were often rooted in pagan and idolatrous ideas.

7. The Vilna Gaon rejects the psak of the Rema and rules strictly that ALL non-Jewish customs and practices are prohibited unless they have a Jewish origin or we would do them irrespective of the non-Jews. Many acharonim disagree with the Gr'a on this and R. Ya'akov Weinberg in the Seridei Eish shows that the Gr'a argues with the majority of Rishonim who prohibit Chukat HaGoy only when there is at least some hint of idolatry.

8. There is a complex discussion in the commentators on whether the Jewish people are subject to mazal or not, and if so how the mazal can be changed. See <http://rabbimanning.com/wp-content/uploads/2016/08/Astrology-Superstition-and-the-Occult.pdf>

D] SIMANIM

27. ת"ר: אין מושחים את המלכים אלא על המעיין כדי שתמשך מלכותם שנה' (מלכים א' א:לג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קַחוּ עִמָּכֶם אֶת־עֲבָדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְבַּתְּם אֶת־שְׁלֵמָה בְּנֵי עַל־הַפְּרָדָה אֲשֶׁר־לִי וְהִרְדַּתְּם אֹתוֹ אֶל־גְּחֹן. אמר רבי אמי: האי מאן דבעי לידע אי מסיק שתיה אי לא, ניתלי שרגא בעשרה יומי דבין ראש השנה ליום הכפורים בביתא דלא נשיב זיקא. אי משיך נהוריה נידע דמסיק שתיה. ומאן דבעי למיעבד בעיסקא, ובעי למידע אי מצלח אי לא מצלח, לירבי תרנגולא. אי שמין ושפר - מצלח. האי מאן דבעי למיפק לאורחא, ובעי למידע אי חזר ואתי לביתא אי לא, ניקום בביתא דחברא. אי חזי בבואה דבבואה לידע דהדר ואתי לביתא. ולא מלתא היא! דלמא חלשא דעתיה ומיתרע מזליה. אמר אביי, השתא דאמרת: סימנא מילתא היא, לעולם יהא רגיל למיחזי בריש שתא קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי.

הוריות יב.

The Gemara gives a list of 'simanim' to tell whether certain business ventures would be successful. It rejects these as invalid on the basis that they could cause a person to become disheartened, which could ruin their mazal. But it then gives an example of simanim which ARE valid - eating certain foods on Rosh Hashana night.

28. הרבה דברים הותרו לפעמים שהם דומים לנחש. ולא מדרך נחש חלילה אלא דרך סימן לעורר בו לבבו להנהיגה טובה. והוא שאמרו ליתן על שלחנו בליל ראש השנה קרכס"ת קרא רוביא כרתי סלקא תמרי ... וכדי שלא ליכשל בהם לעשות דרך נחש תקנו לומר עליהם דברים המעוררים לתשובה והוא שאומרים בקרא 'קראו זכיותינו', וברוביא 'ירבו צדקותינו', ובכרתי 'כרתו שונאינו' ... וכיוצא באלו ... וידוע שכל זה אינו אלא הערה, שאין הדבר תלוי באמירה לבד רק בתשובה ומעשים טובים. אבל הדברים שנעשים בדרך נחש חלילה אין פקפוק באיסורם. והוא שאמר הנה על קצת בני אדם שכשמתחילין בסחורה מגדלין תרנגול על שם אותה סחורה ואם הוא נעשה יפה בוטחים על הצלחתם ושאר דברים הדומים לאלו שהוזכרו. הנה אמר על כלם 'ולאו מילתא' היא - כלומר ואין ראוי לבטוח על אלו ההבלים ועשייתם אסורה ...

בית הבחירה (מאירי) הוריות יב.

The Meiri writes that the main focus of the simanim on Rosh Hashana is the recital of the 'Yehi Ratzon' and the teshuva. The symbolic foods are simply a trigger and focus. For those superstitions which are prohibited as nichush, the auspicious action is random and unrelated to the desired effect.

29. In order to arouse themselves to focus on God and to place the awe of Him in their consciousness without sinning, they developed the practice of placing gourd, fenugreek, leek, cabbage, and dates on the table. And in order not to mistake this practice for sorcery, God forbid, they would pronounce upon these things words that highlighted forgiveness and awaken feelings of repentance. When they said that an omen is significant they meant that it could affect a person just by him being aware of the omens placed before him, even without explicitly reciting prayers over them. That is why at first they would simply look at them during the meal. However, because the Sages were concerned that people might become preoccupied with satisfying their appetites and become distracted from focusing on the spiritual importance of the day and the awe of judgment, therefore they began to recite special prayers over these foods in order to raise people's consciousness. They began to say on the gourd that our merits should be mentioned, on the fenugreek that our merits should increase, on the leek that our enemies should be cut off ... The intent is, as we explained, that since engaging in eating makes one forget the meaning of the day, therefore one should see these foods and gain awareness by virtue of them. In that way the omens would strengthen a person's consciousness and be inspirational.

חיבור התשובה של המאירי 265-266

30. יהא רגיל למחזי בריש שתא קרא וכו'. דכל בני סימנין לטובה הן ... לסימן שיצא ויגדל מזלו ושנה טובה ומתוקה ... אצל לרעה אין צדק שום הוראה דלרעה הוי אסור משום יחוש.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת הוריות דף יב עמוד א

The Maharsha explains that the difference between these legitimate simanim and those which the Gemara rejects is that these are all for the good. However, simanim which predict negative things can affect mazal and are considered nichush.

31. וכיון שהוא תחלת השנה נוהגין לעשות לסימן טוב לאכול דברים הרומזים לזה. (והטעם לזה עיין ברמב"ן תחלת לך לך מש"כ דע כי כל גזירות עירין משיצא למטה סימן לזה לא ישתנה בשום אופן. וזה נראה לי ברור שהוא הטעם שאמרו רז"ל השתא דאמרת סימנא מלתא).

חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קלט

The Chayei Adam gives a different, more essential, reason for the simanim which invokes the Ramban on Chumash.

32. (ו) ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם. אומר לך כלל - תצין אותו בכל הפרשיות הצאות צענין אצרכם יחזק ויעקב. והוא ענין גדול הזכירוכו רבותינו בדרך קלרה. ואמרו (תנחומא ט) 'כל מה שאירע לאצות סימן לצנים' ... כי כאשר יצוא המקרה לנציה משלשת האצות יתצונן ממנו הדבר הנגזר לנצא לזרעו. ודע כי כל 'גזירת עיריין' כאשר תלצא מכה גזירה אל פועל דמיון, תהיה הגזרה מתקיימת על כל פנים. ולכן יעשו הנציאים מעשה בצנאות כמאמר ירמיהו שזוה לברוך וְהָיָה כְּבָלְתָךְ לְקָרָא אֶת-הַסֵּפֶר הַזֶּה תִּקְשֶׁר עֲלֵיו אֶצֶן וְהִשְׁלַכְתּוּ אֶל-תּוֹךְ פְּרֵת: וְאִמְרַתְּ פִּי כִּי תִשְׁקַע צָבָל וְגו' (ירמיה נא:סג-סד).

רמב"ן בראשית יב:

The Ramban writes that a statement together with an action can create an unchangeable spiritual reality, as with the Nevi'im who sometimes perform an action with their prophecy. Thus, the siman may actually convey a cosmic reality!¹⁰

E] PSOK PESUKEICHA

33. אמר ליה: אף אתה חזור בך. - אמר ליה: ולא כבר אמרתי לך: כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בניס שובבים - חוץ מאחרי: תקפיה, עייליה לבי מדרשא. אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוקד! אמר לו: (ישעיהו מח:כב) אֵינְךָ שֶׁלֹּם אָמַר ה' לְרָשָׁעִים: עייליה לבי כנישתא אחריתי. אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוקד! אמר לו (ירמיהו ב:כב) כִּי אִם-תִּכְבְּסִי בְּנֶתְךָ וְתִרְבִּי-לָךְ בְּרִית נִכְתָּם עֲוֹנֶךָ לְפָנָי. עייליה לבי כנישתא אחריתי, אמר ליה לינוקא: פסוק לי פסוקד! אמר לו (ירמיהו ד:ל) וְאִתְּ שְׂדוּד מִהַתְעַשִּׂי כִּי-תִלְבְּשִׁי שְׁלֵי כִּי-תַעֲדִי עַד-יִזְקֶב כִּי-תִקְרָעִי בַּפִּיךָ עֵינַיִךְ לְשׂוֹא תִתְנַפֵּי וְגו'. עייליה לבי כנישתא אחריתי, עד דעייליה לתליסר בי כנישתא. כולו פסוק ליה כי האי גוונא ...

חגיגה טו.

Chazal understood that randomly asking a young child the verse that they are learning could give access to a minor form of prophecy. In the case of Elisha ben Avuya, he and Rabbi Meir went from child to child, each time receiving the same message - that Acher was irredeemable.¹¹ How would the Rambam understand the legitimacy of psok pesukeicha?

34. מי שאמר דירה זו שבניתי סימן טוב היתה עלי, אשה זו שנשאתי ובהמה זו שקניתי מבורכת היתה מעת שקניתי עשרתי. וכן השואל לתינוק אי זה פסוק אתה לומד - אם אמר לו פסוק מן הברכות ישמח ויאמר 'זה סימן טוב'. כל אלו וכיוצא בהן מותר הואיל ולא כיון מעשיו ולא נמנע מלעשות אלא עשה זה סימן לעצמו לדבר שכבר היה הרי זה מותר. **השגת הראב"ד** - א"א אף זאת שאמרו בית תינוק ואשה אף על פי שאין נחש יש סימן, לא אמרו לענין איסור והיתר אלא לענין סמיכה אם ראוי לסמוך על סימניהם ואמרו שראוי לסמוך אחר שהחזקו שלש פעמים

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק יא הלכה ה

The Rambam understands that anything done as a 'siman tov' is legitimate and permitted ONLY when it is retrospective. One can ask a child which pasuk they are learning and use that to reinforce how one feels, but may never make a decision about future action based on that. The Ravad disagrees and rules that one MAY base a decision on this since it has been shown to be a reliable siman.

35. אין מנחשין כעכו"ם שנאמר לא תנחשו. כיצד הוא הנחש? כגון ... אלו ששומעים צפצוף העוף ואומרים יהיה כך ולא יהיה כך, טוב לעשות דבר פלוני ורע לעשות דבר פלוני. וכן המשים סימנים לעצמו אם יארע לי כך וכך אעשה דבר פלוני ואם לא יארע לי לא אעשה, כאליעזר עבד אברהם, וכן כל כיוצא בדברים האלו הכל אסור. וכל העושה מעשה מפני דבר מדברים אלו לוקה. **השגת הראב"ד** וכן המשים לעצמו סימנים - א"א זה שבוש גדול! ...

רמב"ם הלכות עבודה זרה פרק יא הלכה ז

Rambam specifically flags the simanim of Eliezer Eved Avraham as an example of nichush which is prohibited to Jews. The Ravad immediately rejects this position as a total error!

36. וקשה לי דאיתא בגמרא ... דרבי יוחנן צעא למיזל לצבל לאקצולי אפי שמואל. ואמר לינוקא 'פסוק לי פסוקד' אמר ליה (ש"א כח:ג) וְשִׂמְוֹאֵל מֵת, ונמנע רבי יוחנן ולא ירד לצבל. הרי שנמנע מלעשות מעשה מפני שהפסוק שאמר לו התינוק! ואפשר לומר דהתם הוה רבי יוחנן כשואל אם שמואל חי או מת, ומתוך פסוק התינוק ידע שכבר מת שהוא דבר עבר ... אך קשה מדגרסינן זריש פרק מי שאחזו (גיטין סח). דרז ששת נמנע מלעשות מעשה מפני התינוק דאמר לו ... ויש לומר דשאני התם ... אבל סמ"ג (שם יא) כתב מלינו כמה גדולים שאמרו לינוקא 'פסוק לי פסוקד' ועושים מעשה על פי הפסוק וחושצין זה כעין נצואה ע"כ - כלומר זה לא היה מין נחש אלא מין נצואה ומשום הכי שרי.

בית יוסף יורה דעה סימן קעט

The Beit Yosef tries to fit the Rambam's psak into the general position of Chazal on this, but seems unconvinced. He then quotes the view of the Smag, who rules that it IS legitimate to rely on psok pesukeicha as a form of 'mini-nevuah'.

9. 'Decree of the watchers' - from Daniel 4:14.

10. Sometimes expressed as the mystical idea that, just as with an embryonic child, tiny changes embedded in the embryonic beginning of the year can have a massive impact as the year develops.

11. Another famous Midrash in Esther Rabba deals with Mordechai asking children which pesukim they were learning.

How can the Smag, Ravad and others permitted divination using pesukim? Their response will be that Nevuah is specifically permitted by the pesukim, and this is an echo of that of prophecy!

37. א אין שואלים בחוזים בכוכבים ולא בגורלות. הגה: משום שנאמר: תמים תהיה עם ה' אלהיך (דברים יח:ג). וכ"ש דאסור לשאול בקוסמים ומנחשים ומכשפים ... ד בית, תינוק ואשה - אף על פי שאין נחוש יש סימן. הגה: וכן מותר לומר לתינוק: פסוק לי פסוקיך. י"א דאדם מותר לעשות לו סימן דדבר שיצא לעתיד כמו שעשה אליעזר עבד אברהם או יחונתן. ויש אוסרין. והבולך צתום וצוטח צה' (תהלים ל:א) חֶסֶד יְסוּדָּנָנִי.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מעונן ומכשף סימן קעט

The Shulchan Aruch rules that, whilst goralot are normally prohibited, it is permitted to ask a child which verse he is learning. On the issue of setting simanim to decide on future action, the Rema brings both the view of the Ravad which allows this, and the view of the Rambam which prohibits it. He does not rule between them but encourages less focus on simanim and more on bitachon!

38. משמע דעת הרב והפוסקים דאפי' לעשות מעשה ולסמוך עליו לעתיד על הפסוק מותר דחשיב קלת נצואה.

ש"ך יורה דעה סימן קעט ס"ק ה

The Shach however rules that 'psok pesukeicha' is a mini form of nevua.

39. רב בדיק במברא (רש"י - אם מזומנת לו אזיל ואם בקושי מולאה לא אזיל). ושמואל בדיק בספרא. רבי יוחנן בדיק בינוקא (דשייל ליה פסוק לי פסוקיך).

חולין צה: ורש"י

The Gemara records different ways that the Amoraim tried to see signs to decide out how to act, including passages in a book.¹² A contemporary application of this is 'Goral HaGra'¹³.

40. Reb Aryeh opened the Bible entirely at random, to whatever page chance would bring him. Then he continued turning batches of pages this way and that, haphazardly, seven times. Now he turned over exactly seven single leaves, going forward. Next, he went forward seven single pages; after that, seven columns; then seven verses; then seven words and finally seven single letters. Thus it was seven times seven: seven batches, leaves, pages, columns, verses, words letters. Whatever seventh letter was, Reb Aryeh now looked for the the very next verse which began with that letter. By the verses of Scripture found in this way, he would assign a name to each of the twelve unidentified soldiers who now lay reburied in the military cemetery on Mount Herzl.

A Tzaddik in Our Time p. 165

One famous application of the Goral HaGra in our times¹⁴ is R. Aryeh Levin using this system to identify the remaining bodies of the Lamed Heh.¹⁵

Rav Hershel Schachter rules that the Goral HaGra can ONLY be done with Torah Shebichtav and NEVER with Torah Shebe'al Peh - eg using Mishna, Gemara. This would certainly apply to using the letters of Gedolim to give 'answers'.¹⁶

Note that the siman (eg of marrying at the start of the month) is a permission, not a requirement. If a person would have to delay the marriage (and the mitzva of pru u'rvu) to get a date at the beginning of the month would not be allowed.¹⁷ So too, using a siman (eg marrying on a Tuesday) is not a guarantee of a happy marriage!

12. One of the earliest poskim who discusses performing goralot with sefarim is the R. Ya'akov Kastro in 17C Egypt. The Chida also cites the Shevet Mussar, R. Elyahu HaKohen, who writes - 'I have a tradition from my rabbis. When they wanted to know of some matter and were doubtful whether to do it or not, they would take a Chumash or a Tanach, open it, see what verse they found at the top of the page, and act according to what it indicated. In this way, they took counsel with the Torah concerning how to take action in all their concerns.'

13. Use of lotteries can be seen in Tanach in a number of places, such as with Shaul and Yonatan.

14. See also <http://strangeside.com/vilna-gaon-his-lottery/>. The Chofetz Chaim is known to have used the Goral HaGra a number of times. On one occasion he was unsure whether to set out on a fund-raising trip deep into Russia, when he performed the goral and came up with the answer, *I will go down with you to Egypt, and I will also surely bring you up again* (Bereishit 46:4). The Chofetz Chaim reportedly received the tradition through Rav Chaim of Volozhin (although there is no clear evidence linking it to the Gra) and he taught it to a number of people, including Rav Elyahu Lopian who also reportedly used it when he was considering whether to leave Kelm for London. Reportedly, Rav Aharon Kotler also used it when Rav Moshe Feinstein arranged an American visa for him and he was unsure whether to go to the US or to Eretz Yisrael. His goral gave the verse, *God said to Aharon: Go to meet Moshe in the desert* (Shemot 4:27). There is a story that the Brisker Rov refused repeatedly to use the Goral HaGra and, when pressed upon to do so, it came upon the pasuk - תָּמִים - תְּמִים - תְּמִים which he took as a clear message! For other examples of use of the Goral Hagra see <https://www.ou.org/torah/halacha/timely-topics-in-halacha/goral-hagra/> Interestingly, this system seems to be used only by the Lithuanian gedolim and not Chassidim.

15. These soldiers were murdered in January 1948 when trying to relieve the siege of Gush Etzion. Their mutilated bodies were returned only in 1951 when the corpses of the fallen in Gush Etzion were finally gathered. 12 of the 35 were unidentifiable. See also <https://blog.nli.org.il/en/kabbalistic-ceremony/>.

16. Rav Schachter considers that this could be nichush deoraita. He tells a story of a woman who told him that she wanted to use the Rebbe's letters but did not have them to hand, so she used a cook book instead and found a helpful answer!

17. This is ruled by R' Yisachar Shlomo Teichtel (author of the Eim HaBanim Semeicha) in his teshuvot.

F] SEGULOT AT THEIR WORST

- They can be an issur deoraita of nichush or darchei emori.
- Even if they are not clearly assur, minhagim can be abandoned if the reasons no longer apply.¹⁸
- Rav Hirsch writes that, like kodshim, minhagim can become 'notar' and invalid if they are left too long.

41. גם כחצת שאין לשנות המנהג מפני הלעז. מנהג זה גהנם למפרע. שאם שוטים נהגו חכמים לא נהגו.

שו"ת בעלי התוספות סימן יא

Tosafot says that מנהג spelt backwards is גהנם - Gehenom! This relates to a minhag shlut which should be dropped!

G] SEGULOT AT THEIR BEST

Rav Shlomo Aviner has written the following on the subject of Segulot.¹⁹

<u>Segula for Shalom Bayit :</u>	A husband should help his wife or, more precisely, the two of them should take care of the family's needs together since theirs is a shared life. ²⁰
<u>Segula for Children's Education</u>	A good education, since for education one has to work and invest. ²¹
<u>Segula for Learning Torah</u>	Learn consistently and without interruption.
<u>Segula for Debts</u>	Spend less than you earn and do not rely on the miracle of overcoming the rules of mathematics. ²²
<u>Segula for a Long Life</u>	"Who is the man that desires life and loves days of seeing good? Let him guard his tongue from evil and his lips from speaking evil." Tehillim 34:13-14.
<u>Segula against Traffic Accidents</u>	Driving carefully and performing kindnesses to those who need a ride. ²³

18. See the last teshuva in Chelek 3 of Shu't Achiezer of R. Chaim Ozer Grodzinsky. Davar Shebeminyan applies to Rabbinic gezeirot and takkanot, but not to minhagim. For more details see <https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/852568/rabbi-hershel-schachter/segulot-in-halacha/>
For more material on the topic generally see:

<https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/902917/rabbi-josh-flug/snakes,-superstition-&-segulot/>
<https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/868563/rabbi-jonathan-ziring/segulot-and-palm-reading/>
<https://www.yutorah.org/download=528119>
<https://www.yutorah.org/lectures/lecture.cfm/852276/rabbi-ya'akov-trump/segulos-and-superstition/>
<https://www.yutorah.org/download=523574>

19. See <http://www.ravaviner.com/2015/07/segulot-that-work.html>

20. Satmar Chasidim end Shabbat very late due to a long Seudat Shelishit and the Rebbe's talk. Once, on a Saturday night, the Satmar Rebbe saw that one of his chasidim was the last one in the Beit Midrash and was folding his talit with great precision. The Rebbe asked him what he was doing. The chasid said that he saw in various books that care in folding one's talit is a segulah for shalom bayit. The Rebbe responded: A better segulah is to go home and help your wife wash dishes (others say this incident in the name of Ha-Rav Chaim Shmulevitz, Rosh Yeshivat Mir. The book "U-Piryu Matok - Bereshit" of Ha-Rav Yitzchak Zilberstein, p. 140).

21. R. Chaim Kanievski related that someone once came to the Brisker Rav and asked for a blessing that his son should be a Torah scholar and God-fearing. The Rav said that he will be a Torah scholar based on how much you learn with him, and he will be God-fearing based on how many tears his mother sheds during davening for him (Minchat Todah p. 89).

22. The Tur wrote that one should limit his expenses. And the Mishna Berura wrote that this is a harsh criticism against those who are enticed to spend money on luxuries without seeing the consequences, which in the end will lead to theft and disgrace (Biur Halachah chap. 529). One should plan well.

23. The Belzer Rebbe gave the Segulah that if one follows the traffic laws with the strictures of the 10 Commandments, and also gives rides to those who need them, in the merit of these kindnesses which he does on the road, he will be saved from any bad occurrence (Shut Shevet Ha-Kehati 5:241).